

Некlesa Олександр Вікторович
науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем протидії
організованій злочинності та корупції

Юр'єв Денис Сергійович
викладач кафедри фінансових
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ТА НОРМ КУПАП СПЕЦІАЛЬНО УПОВНОВАЖЕНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

В Україні важливу роль відіграє досягнення успіху в процесі запобігання і протидії корупції, тому держава здійснює заходи спрямовані на покращення антикорупційного законодавства шляхом доопрацювання його норм та приймає інші нормативно-правові акти, які закріплюють відносини що виникають у сфері протидії корупції. Функціонування зрозумілого процесуального порядку застосування законодавства із запобігання корупції є однією із гарантій незалежної реалізації заходів, які здійснюються спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції. Досягнення успіху в процесі подолання корупції в нашій державі є головною передумовою для формування в суспільстві довіри до влади.

Останнім часом спостерігається те, що однією із гілок державної влади здійснюються дії направлені на можливість прозорого фінансового контролю суб'єктів на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», більшість з яких є державними службовцями та мають підвищені ризики із прояву корупції щодо незаконного привласнення або заволодіння та подальшої легалізації державних коштів, а іншою здійснюється скорочення певних норм антикорупційного законодавства, що зменшує можливість контролю з боку уповноважених органів, в тому числі, і з боку суспільства.

Закон України "Про запобігання корупції", Закон України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», Закон України "Про Національне антикорупційне бюро України" та Закон України "Про Державне бюро розслідувань", являються головними нормативно-правовими актами, в яких зосереджені спеціальні антикорупційні положення.

24 квітня 2015 року набув чинності Закон України «Про запобігання корупції», який визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків

корупційних правопорушень.

Органи Національного агентства з питань запобігання корупції (Далі-НАЗК); Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України та прокуратури, визначені Законом України "Про запобігання корупції" як спеціально уповноважені суб'єкти із протидії корупційних проявів. Статтею 4 цього Закону визначено НАЗК центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

27 жовтня 2020 року Конституційний суд України за результатами розгляду подання сорока семи народних депутатів України, щодо конституційності деяких положень ЗУ «Про запобігання корупції» вирішив визнати неконституційними наступні його норми (які на даний час виключені із Закону):

- Проведення НАЗК контролю шляхом моніторингу за виконання актів законодавства у діяльності Державних службовців та службових осіб місцевого самоврядування;
- Здійснення НАЗК перевірки декларацій поданих суб'єктами декларування, а також їх зберігання та оприлюднення на сайті уповноваженого органу;
- Отримувати працівниками НАЗК від органів державної влади та місцевого самоврядування будь-якої інформації;
- Мати доступ НАЗК до реєстрів, довідкових систем, банків даних та інших володільців інформації та користуватися ними;
- Проводити НАЗК перевірку інформації щодо фактів порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" отриманої із заяв фізичних або юридичних осіб, чи здійснювати перевірку за власною ініціативою;
- Отримувати НАЗК пояснення від суб'єктів декларування, що порушили вимоги фінансового контролю;
- Порушувати НАЗК питання перед антикорупційною прокуратурою щодо повернення у власність держави необґрунтованих активів, які незаконно отримані службовими особами державної влади або самоврядування;
- Здійснювати НАЗК заходи щодо притягнення до відповідальності осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з ними правопорушеннями;
- Складати НАЗК протоколи про адміністративні правопорушення пов'язані з корупцією, щодо осіб які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також здійснювати забезпечення провадження в справах;
- Входити працівниками НАЗК до приміщень державних органів;
- Заборонити НАЗК відкритий доступ до реєстру декларацій;

Також, скасовано відповідальність суб'єктів на які поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Таким чином, рішенням конституційного суду України повністю або частково скасовані ст.ст. 11 (Повноваження НАЗК), 12 (Права НАЗК), 13 (Уповноважені особи НАЗК), 13-1 (Уповноважені підрозділи НАЗК з діяльності виявлення та запобігання корупції), 47 (Оприлюднення та облік декларацій),

48 (Контроль декларацій та їх перевірка), 49 (Контроль своєчасного подання декларацій), 50 (Перевірка декларацій), 51 (Перевірка способу життя суб'єктів), 52 (Заходи проведення фінансового контролю), 65 (Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення) Закону України «Про запобігання корупції»

Статтею 255 КУпАП визначено осіб, які мають право реагувати на корупційні прояви шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Такими особами є уповноважені на те посадові особи: органів внутрішніх справ (Національної поліції (статті 172⁴-172⁹ (за винятком правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище)) та Національного агентства з питань запобігання корупції(статті 172⁴-172⁹ (в частині правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище).

Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України відповідно до положення затвердженого наказом Національної поліції України № 1077 від 23.10.2019 є спеціально уповноваженим суб'єктом, завданням якого є боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, серед посадових осіб органів державної влади, управління і місцевого самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією.

Відповідно до норми частини третьої статті 12 Закон України «Про запобігання корупції», яка скасована рішенням Конституційний суд України від 27.10.2020 року, до набрання законної сили цього рішення уповноважені особи Національного агентства діяли у наступний спосіб: у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, що вчинене службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, склали протокол про таке правопорушення, який направлявся до суду в порядку, визначеному Національним агентством, а у разі виявлення ознак іншого корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, Національне агентство затверджувало обґрунтований висновок, який надсилався до Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, працівники якого мають право за матеріалами НАЗК складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією відповідно до Положення про Департамент та норм ст. 255 КУпАП.

Отже, на теперішній час робота спеціально уповноважених суб'єктів із протидії корупційним правопорушенням, а також правопорушенням пов'язаним з корупцією частково паралізовано рішенням Конституційного суду, тому відновлення роботи у сфері запобігання і протидії корупції можливе лише після внесення змін до відповідних законодавчих актів.

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Документ 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) (із наступними змінами та доповненнями).

2. Рішення Конституційного суду України: м. Київ, 27.10.2020, № 13-р/2020, справа № 1-24/2020(393/20). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#n91>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8074-10 // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984, дод. до № 51. – Ст. 1122.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – №49. – Ст. 2056.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379)

6. Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка / [Ю. С. Шемчушенко, О. І. Ющик, Л. М. Горбунова] ; за заг. ред. О. І. Ющика. – К.: Парл. Вид-во, 2007. – 208 с.

7. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. – 2-ге вид. – К: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.

Трофіменко Олег Володимирович

начальник Окремого

контрольно-пропускного пункту «Київ»

Державної прикордонної служби України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Сучасний аналіз проблем удосконалення правових засад запобігання та протидії проявів корупції, в першу чергу, вимагає особливої уваги стану розвитку системи антикорупційного законодавства України. Кожна із складових успішної антикорупційної діяльності відіграє у справі протидії корупції свою особливу роль, однак базовою все ж є перша з них (наявність належного антикорупційного законодавства), оскільки запобігання та протидія корупції у правовій демократичній державі можлива лише на правовій основі. Вихід за межі правових рамок в такій діяльності – це шлях до службових зловживань, свавілля, за яких протидія хабарництву здійснюватиметься тими ж корупційними засобами. Корупція – це складне антисоціальне, а сьогодні, і наднаціональне явище, оскільки багато десятиліть вона «супроводжує» економічний і культурний розвиток усіх країн світу [1].

Не осторонь цих проблем є діяльність Державної прикордонної служби України, оскільки корупційні діяння службовців ДПС України можуть впливати на систему забезпечення національних інтересів, обороноздатності, проведення контртерористичних заходів, а недотримання антикорупційних зобов'язань України в межах євроінтеграційних процесів в частині забезпечення безпеки спільного європейського простору впливатиме на можливість прийняття негативних політичних рішень щодо України, тобто становить загрозу політичній безпеці країни [1].